

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ ФУНКЦІОНАЛЬНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Наталя Самсутіна

Бердянський державний педагогічний університет

Анотация

В статье раскрыто понятие “профессиональные функциональные компетентности будущих учителей физической культуры”; проведено исследование по определению содержания педагогических условий формирования профессиональных функциональных компетентностей будущих учителей физической культуры; представлены программы спецкурсов “Особенности проведения уроков гимнастики” и “Развитие специальных навыков учителя физической культуры”.

Ключевые слова: будущие учителя физической культуры, профессиональные функциональные компетентности, педагогические условия, спецкурсы.

Annotation

In the article the concept of “functional professional competence of future teachers of physical culture”, conducted a study to determine the content of pedagogical conditions for the formation of functional professional competence of future teachers of physical culture, presented the program of special courses, “Features of the lessons of gymnastics” and “Development of specific skills teacher of physical culture.”

Key words: future teachers of physical culture, functional professional competence, pedagogical conditions, special courses.

Постановка проблеми. Підвищення стану здоров'я підрастаючого покоління підвищило вимоги до підготовки висококваліфікованих учителів фізичної культури, які мають сприяти формуванню традицій і культури здорового способу життя, престижу здоров'я, залученню учнів до активних занять фізичною культурою. Теоретичний аналіз наукових досліджень свідчить, що проблема формування професійних функціональних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури у процесі фахової підготовки ґрунтовно не досліджена як у теоретичному, так і в практичному аспектах, зокрема не проаналізовано зміст, форми, методи й педагогічні умови, які мають бути спрямовані на ефективне формування професійних функціональних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури у процесі фахової підготовки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Н.Ш. Фазлеев наголошує на тому, що основними завданнями компетентно орієнтованої підготовки педагогів з фізичної культури доцільно вважати: формування в майбутніх фахівців системи професійних знань; оволодіння студентами необхідним комплексом педагогічних умінь і навичок; засвоєння ними досвіду творчої педагогічної діяльності в сфері фізичної культури й спорту; формування в студентів системи ціннісно-емоційних відносин до

педагогічної теорії, теорії фізичної культури, педагогічної діяльності й процесу підготовки до неї [2, с. 9].

Б.А. Карпушин вважає, що фундамент підготовки студента до професійної діяльності становлять: знання мети й завдань виховання, знання психолого-біологічних характеристик людини з урахуванням його вікових та статевих особливостей, знання й уміння застосовувати методи педагогічних досліджень, принципи й методи навчання й виховання [1, с. 11].

На підставі теоретичного аналізу та власного досвіду викладацької діяльності поняття “професійні функціональні компетентності майбутніх учителів фізичної культури” визначено як інтегративні характеристики особистісних і професійних якостей студентів вищих навчальних закладів, які дозволяють їм реалізовувати загальнопедагогічні (навчальну, виховну, організаційну, розвивальну, планувальну, контрольну, комунікативну, дослідницьку) та специфічні (функцію допомоги та страхівки при виконанні учнями фізичних вправ, здоров'язбережувальну, профілактичну та суддівську) функції вчителя фізичної культури у майбутній педагогічній діяльності у загальноосвітньому навчальному закладі.

Мета статті полягає у з'ясуванні змісту педагогічних умов формування професійних функціональних компетентностей май-

бутніх учителів фізичної культури.

Результати дослідження. У ході дослідження визначено та розкрито зміст педагогічних умов формування професійних функціональних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури, які полягають у забезпеченні єдності теоретичної та практичної підготовки майбутніх учителів фізичної культури; впровадженні спецкурсів “Особливості проведення уроків гімнастики” та “Розвиток спеціальних навичок учителя фізичної культури”; здійсненні педагогічної діагностики сформованості професійних функціональних компетентностей у процесі фахової підготовки.

Перша педагогічна умова – забезпечення єдності теоретичної та практичної підготовки майбутніх учителів фізичної культури – здійснювалася під час вивчення навчальних дисциплін “Теорія та методика викладання гімнастики”, “Спортивна аеробіка” та спецкурсів “Особливості проведення уроків гімнастики” і “Розвиток спеціальних навичок учителя фізичної культури” та дозволяла подолати розрив між теоретичною та практичною фаховою підготовкою майбутніх учителів фізичної культури, що сприяло оволодінню глибокими теоретичними знаннями та формуванню вмінь і навичок застосовувати набуті знання на практиці.

Друга педагогічна умова – впровадження спецкурсів “Особливості проведення уроків гімнастики” та “Розвиток спеціальних навичок учителя фізичної культури” – дозволяла майбутнім учителям фізичної культури ґрунтовно оволодіти знаннями з методики проведення уроків гімнастики, сформуванню та розвинути у студентів спеціальні навички учителя фізичної культури, що сприяло їх підготовці до виконання загальнопедагогічних і специфічних функцій учителя фізичної культури у майбутній професійній діяльності.

Спецкурс “Особливості проведення уроків гімнастики” [3] має безпосередній зв’язок з такими навчальними дисциплінами, як: “Теорія та методика викладання гімнастики”, “Теорія та методика фізичного виховання”, “Педагогіка”.

Метою спецкурсу є ознайомлення студентів з особливостями проведення уроків гімнастики в школі, озброєння студентів глибокими знаннями з основ методики побудови та проведення уроків гімнастики, а також теоретичними знаннями, практичними навичками та вміннями, необхідними для викладання різноманітних видів гімнастики в школі.

Завданнями спецкурсу “Особливості проведення уроків гімнастики” є формування знань про урок як основну форму організації навчального процесу з гімнастики; формування знань про загальні методичні положення до проведення уроків гімнастики; формування знань про особливості проведення окремих частин уроку гімнастики; формування знань про методику та критерії оцінювання навчальних досягнень учнів на уроках гімнастики; формування знань про методику попередження травматизму на уроках гімнастики; формування знань про методику страхівки та самостраховки; формування знань про методи навчання прийомів страхування; формування знань про особливості методики навчання гімнастичним вправам; формування знань про методику проведення окремих частин уроку гімнастики; формування знань про методику складання навчально-методичної документації до уроків гімнастики.

Програма спецкурсу “Особливості проведення уроків гімнастики” складається з IV навчальних модулів: I. Урок як основна форма організації навчального процесу з гімнастики. II. Попередження травматизму на уроках гімнастики. III. Особливості методики навчання гімнастичним елементам.

IV. Методика проведення окремих частин уроку гімнастики.

Зміст I модулю розкривають такі теми: “Урок – основна форма організації навчального процесу з гімнастики в школі”, “Загальні методичні положення до проведення уроків гімнастики”, “Особливості проведення окремих частин уроку гімнастики”, “Методика та критерії оцінювання навчальних досягнень учнів на уроках гімнастики”.

Зміст II модулю розкривають теми: “Причини травматизму та способи його попередження”, “Вимоги до місць проведення занять”, “Страховка, самостраховка. Методи навчання прийомів страхування”.

Зміст III модулю розкривають теми: “Удосконалення навичок проведення ЗРВ”, “Удосконалення навичок проведення стрійових вправ”, “Удосконалення навичок навчання акробатичних та вільних вправ”, “Удосконалення навичок навчання вправ у висах та упорах”.

Зміст IV модулю розкривають теми: “Проведення підготовчої частини уроку гімнастики”, “Проведення основної частини уроку гімнастики”, “Проведення заключної частини уроку гімнастики”, “Оцінювання навчальних досягнень учнів на уроках гімнастики”.

Спецкурс “Розвиток спеціальних навичок учителя фізичної культури” [4] пов’язаний з циклом професійно орієнтованих дисциплін: “Теорія та методика фізичного виховання”; “Теорія та методика викладання гімнастики”; “Педагогіка”; “Педагогіка фізичного виховання”; “Педагогічна майстерність”.

Метою спецкурсу є розкриття сутності основних професійних функцій та умінь учителя фізичної культури; формування спеціальних навичок практичної діяльності майбутнього учителя фізичної культури.

Завдання спецкурсу полягають в ознайомленні студентів з теоре-

тичними засадами розвитку професійної компетентності та педагогічної майстерності учителя фізичної культури; формуванні та розвитку навчальних, виховних, організаційних і розвивальних навичок учителя фізичної культури; формуванні та розвитку комунікативних, планувальних і контрольних навичок учителя фізичної культури. Програма спецкурсу “Розвиток спеціальних навичок учителя фізичної культури” складається з III навчальних модулів: I. Професійна компетентність учителя фізичної культури. II. Педагогічна майстерність учителя фізичної культури. III. Спеціальні навички учителя фізичної культури.

Зміст I модулю розкривають такі теми: “Професійна компетентність учителя фізичної культури та її види”; “Основні функції та функціональні компетентності учителя фізичної культури”. Теми I модулю спецкурсу розкривають питання: визначення понять “професійна компетентність” та “компетенція”; професійна компетентність учителя фізичної культури; загальнопедагогічні функції, які реалізуються у професійній діяльності педагога: навчальна, виховна, організаційна, розвивальна, планувальна, контрольна, комунікативна, дослідницька; специфічні функції учителя фізичної культури: функція допомоги і страхівки при виконанні учнями фізичних вправ, здоров’язбережувальна, профілактична, суддівська; зміст умінь учителя фізичної культури; основні види професійних функціональних компетентностей учителя фізичної культури.

Зміст II модулю розкривають теми: “Професійні здібності учителя фізичної культури”, “Професійно значущі якості та навички учителя фізичної культури”. Теми II модулю спецкурсу розкривають питання: педагогічні здібності як сукупність психічних особливостей учителя, необхідних для

успішного оволодіння педагогічною діяльністю; педагогічні здібності учителя фізичної культури: дидактичні, академічні, перцептивні, організаторські, комунікативні, аттенційні; психологічні й психофізіологічні професійно значущі якості учителя фізичної культури; вимоги до професійно значущих якостей учителя фізичної культури.

Зміст III модулю розкривають теми: “Формування та розвиток навчальних, організаційних та розвивальних навичок учителя фізичної культури”, “Формування та розвиток комунікативних, планувальних та контрольних навичок учителя фізичної культури”. Теми III модулю спецкурсу розкривають питання: сутність організаційних і розвивальних навичок учителя фізичної культури; оволодіння навичками навчання руховій дії в процесі заняття фізичними вправами; оволодіння знаннями про різноманітні форми занять з фізичного виховання і особливостями використання їх в процесі фізичного виховання школярів; оволодіння спеціальними навичками управління учнями на уроці (занятті); використання доцільних способів організації діяльності учнів; використання різних способів регулювання навантаження на занятті; використання стандартного і нестандартного обладнання; використання різних методів слова, наочного сприйняття; формування знань про техніку безпеки і навички безпечної поведінки; оволодіння навичками страхування і застосування їх під час виконання фізичних вправ; оволодіння навичками вдосконалення фізичних якостей у процесі фізичного виховання; збереження і зміцнення здоров’я школярів у процесі фізичного виховання; сутність комунікативних, планувальних та контрольних навичок учителя фізичної культури; оволодіння навичками планування навчально-виховно-

го процесу з фізичної культури в школі; визначення вихідного рівня фізичного розвитку і фізичної підготовленості школярів, знань, рухових умінь і навичок; оволодіння навичками здійснення оперативно-поточного контролю у процесі заняття фізичними вправами; оволодіння навичками педагогічного спілкування; володіння гімнастичною термінологією; володіння культурою мовлення; володіння засобами невербального спілкування (міміка, жести, тощо) і використання їх у процесі фізичного виховання.

Третя педагогічна умова – здійснення педагогічної діагностики сформованості професійних функціональних компетентностей у процесі фахової підготовки – дозволяла здійснювати педагогічне оцінювання сформованості рівнів професійних функціональних компетентностей студентів, використовуючи комп’ютерну програму “СНСШ: моніторинг сформованості професійних функціональних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури у процесі фахової підготовки”, розроблену у співавторстві з Л. П. Сушенко, П. І. Шмідтом, свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 35668 від 12.11.2010 р., видане Державним департаментом інтелектуальної власності Міністерства освіти і науки України).

Висновки

У ході дослідження визначено зміст педагогічних умов формування професійних функціональних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури, розкрито програми спецкурсів “Особливості проведення уроків гімнастики” та “Розвиток спеціальних навичок учителя фізичної культури”.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розробці комплексу навчально-методичних матеріалів для забезпечення формування професійних функці-

ональних компетентностей майбутніх учителів фізичної культури у процесі фахової підготовки.

Література:

1. Карпушин Б.А. Педагогика и профессиональная подготовка студентов вузов физической культуры / Б.А. Карпушин // Теория и практика физ. культуры. – 2001. – № 10. – С. 11–14.
2. Самсутіна Н.М. Навчальна програма спецкурсу “Особливості проведення уроків гімнастики” / Н.М. Самсутіна. – Бердянськ, 2010. – 20 с.
3. Самсутіна Н.М. Навчальна програма спецкурсу “Розвиток спеціальних навичок учителя фізичної культури” / Н.М. Самсутіна. – Бердянськ, 2010. – 16 с.
4. Фазлеев Н.Ш. Компетентно ориентированный подход к профессиональной подготовке педагога по физической культуре и спорту / Н.Ш. Фазлеев // Теория и практика физической культуры – 2005. – № 12. – С. 9–12.

